

دانشکده الهیات و معارف اسلامی (شهید مطهری)

رساله دکتری رشته علوم قرآن و حدیث

ناهمسانی برخی روایت‌ها با دانش امروز درباره‌ی خواص خوراکی‌ها

استاد راهنما

حجة الاسلام و المسلمین حسن نقی زاده

استادان مشاور

دکتر سید کاظم طباطبایی دکتر مرتضی ایروانی نجفی

دانشجو

محمد قربان زاده

تابستان ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم

تقدیم به پیشگاه شجره‌ی نبوت و معادن علم و بردباری خاندان پاک‌ی و یکتاپرستی، به ویژه قلب عالم امکان حضرت بقیة الله الاعظم علیهم الصلاة والسلام.
و تقدیم به روح شهیدان راه سر بلندی اسلام، به ویژه شهیدان راه دانش، که با تلاش و کوشش علمی، راه عزت و سربلندی را پیمودند.

سپاسگزاری

خداوند متعال را شاکرم که این توفیق را عطا فرمود تا در مسیر فهم احادیث نورانی خاندان عصمت و طهارت قدم نهم و نوشتاری در این موضوع داشته باشم.

از آن جا که در این رساله از ارشادهای استاد بزرگوار راهنما جناب آقای حجة الاسلام و المسلمین حسن نقی زاده و اساتید بزرگوار مشاور جناب آقای دکتر سید کاظم طباطبایی و جناب آقای دکتر مرتضی ایروانی نجفی، بهره گرفته‌ام، به جاست که مراتب تشکر و قدر دانی خود را از صبر و بردباری و ارشادات علمی استاد محترم راهنما ابراز نموده و همچنین از بذل عنایت اساتید محترم مشاور که با دقت نظر و موشکافی، نکات ارزنده‌ای را بر این رساله افزودند، سپاسگزاری نمایم.

بسمه تعالی
مشخصات رساله تحصیلی دانشجویان
دانشگاه فردوسی مشهد

عنوان رساله: ناهمسانی برخی روایت‌ها با دانش امروز درباره‌ی خواص خوراکی‌ها

نام نویسنده: محمد قربان زاده

نام استاد راهنما: حجة الاسلام و المسلمین حسن نقی زاده

نام استادان مشاور: دکتر سید کاظم طباطبایی دکتر مرتضی ایروانی نجفی

دانشکده: دانشکده الهیات و معارف اسلامی (شهید مطهری)	گروه: علوم قرآن و حدیث	رشته تحصیلی: علوم قرآن و حدیث
---	------------------------	-------------------------------

تاریخ تصویب: ۱۳۸۸/۰۲/۲۶	تاریخ دفاع: ۱۳۹۱/۰۴/۲۱
-------------------------	------------------------

مقطع تحصیلی: دکتری	تعداد صفحات: ۲۹۰
--------------------	------------------

چکیده رساله:

فهم و نقد احادیث از موضوعات بسیار مهم دانش حدیث است، امروزه با توجه به توسعه‌ی علوم بشری برخی برداشت‌های پیشین از احادیث مربوط به طبیعیات به چالش کشیده شده است. از جمله برخی از برداشت‌ها از احادیث مربوط به خواص خوراکی‌ها، با کمک آن چه امروز بشر در اختیار دارد، بسیار تغییر کرده، دقیق‌تر شده و جلوه‌ی تازه‌ای یافته است. این رساله به گردآوری، گزارش، دسته‌بندی و تحلیل ناهمسانی برخی روایات مربوط به خواص خوراکی‌ها با دانش امروز پرداخته است. بررسی این موضوع به این صورت بوده است که ابتدا مبانی و پیش دانسته‌های لازم برای فصول تحقیق ذکر شده و سپس با مراجعه به کتب روایی و کتاب‌های مربوط به طب گیاهی و طب سنتی، روایاتی که در نگاه اولیه ناصحیح و یا جعلی می‌نمود، شناسایی و دسته‌بندی گردیده است. ادامه، کار نیز در سه مرحله صورت گرفته است. ابتدا مباحث مرتبط با سند روایات خواص خوراکی‌ها، مورد بررسی قرار گرفته، سپس نکاتی مربوط به فقه الحدیث، مانند مراحل فهم حدیث و برخی اصطلاحات فقه الحدیثی بیان شده است. در مرحله‌ی پایانی و اصلی نیز احادیث، یک یک ارزیابی سندی شده و محتوای آن با توجه به دانسته‌های امروز بشر و نظرات عالمان و محققان این عرصه مورد بازبینی و بررسی قرار گرفته است.

امضای استاد راهنما:

تاریخ:

کلید واژه:

۱. نقد حدیث
۲. تعارض حدیث
۳. فقه الحدیث
۴. خواص خوراکی‌ها
۵. احادیث طبی

فهرست

تقدیم	ت
سیاسگزاری	ث
چکیده رساله:	ج
فهرست	ح
مقدمه	۱
طرح مسئله	۱
پیشینه پژوهش	۳
سیر تاریخی تدوین کتاب‌های طبی	۵
پرسش‌ها	۱۱
فرضیه‌ها	۱۱
ضرورت پژوهش	۱۲
روش پژوهش	۱۲
ساختار پژوهش	۱۳
محدودیت‌های پژوهش	۱۳
فصل اول کلیات	۱۴
۱.۱ مراد از دانش امروز	۱۵
۱.۱.۱ کتاب‌های طب گیاهی	۱۵
۱.۲ علم و دین	۱۸
۱.۲.۱ پیشینه‌ی تعارض علم و دین در غرب	۱۸

۲۰	۱.۲.۲	اقسام تعارض علم و دین
۲۱	۱.۲.۳	نارسایی‌های موجود در حوزه‌های پژوهشی علم و دین
۳۳	۱.۲.۴	اسلام و حوزه‌های پژوهشی علم و دین
۳۶	۱.۳	حدیث و دانش‌های طبیعی
۳۷	۱.۳.۱	انتظار از حدیث
۳۷	۱.۳.۲	دانش‌های طبیعی موجود در احادیث
۴۱	۱.۴	زبان حدیث از نگاه حدیث
۴۲	۱.۴.۱	تعریف زبان حدیث
۴۲	۱.۴.۲	مباحث زبان حدیث
۴۳	۱.۴.۳	مبانی بحث زبان حدیث
۵۰	۱.۴.۴	ساختار زبان حدیث
۶۲	۱.۴.۵	قواعد فهم زبان حدیث
۶۹	۱.۵	دانش‌های لازم برای فهم حدیث
۷۵		فصل دوم مباحث سندی احادیث خواص خوراکی‌ها
۷۶	۱.۶	گونه‌های سند
۷۷	۱.۶.۱	اقسام سند از جهت اتصال
۷۷	۱.۶.۲	اقسام سند بر اساس ویژگی‌های راویان
۷۸	۱.۷	اعتبار هر دسته از احادیث
۸۱	۱.۸	تسامح در ادله سنن
۸۴	۱.۹	دلایل قاعده‌ی تسامح در ادله سنن
۸۴	۱.۹.۱۱	اجماع

۸۶	۱.۹.۲۲- نیکو بودن احتیاط
۸۷	۱.۹.۳۳- اخبار من بلغ
۹۲	۱.۱۰- اخبار من بلغ در منابع اهل سنت
۹۳	۱.۱۰.۱ بررسی جنبه دلالتی روایات من بلغ
۹۸	۱.۱۱- عرصه‌ها و مصادیق قاعده و اخبار طبی
۹۹	۱.۱۱.۱ بررسی:
۱۰۰	۱.۱۱.۲ مصادیق حکم تسامحی
۱۰۰	۱.۱۲- موانع اجرای قاعده‌ی تسامح به طور عام
۱۰۱	۱.۱۲.۱ موانع اجرای قاعده در خصوص احادیث طبی
۱۰۲	۱.۱۳- سیره، دلیل اصلی قاعده‌ی تسامح
۱۰۳	۱.۱۳.۱ جمع بندی
۱۰۴	فصل سوم مباحث فقه الحدیثی احادیث خواص خوراکی‌ها
۱۰۵	۱.۱۴- دانش فقه الحدیث
۱۰۷	۱.۱۴.۱ سیر فهم حدیث
۱۰۹	۱.۱۴.۲ فهم متن حدیث
۱۱۹	۱.۱۴.۳ فهم مقصود حدیث
۱۲۶	۱.۱۵- اصطلاحات مربوط به فقه الحدیث
۱۲۷	۱.۱۵.۱ اصطلاحات موجود برای اعتبار و عدم اعتبار حدیث
۱۲۹	۱.۱۵.۲ ضعف‌های اصطلاحات موجود و نیازها
۱۳۱	۱.۱۵.۳ اصطلاحات پیشنهادی برای درجه اعتبار
۱۳۵	۱.۱۶- اصطلاحات فقهی و احادیث خواص خوراکی‌ها

۱۳۶.....	احادیث خواص خوراکی.....	۱.۱۶.۱
۱۳۷.....	اصطلاحات پیشنهادی برای غیر از واجب و حرام.....	۱.۱۶.۲
۱۴۲.....	فصل چهارم بررسی سندی و محتوایی احادیث ناهمسان با دانش امروز.....	
۱۴۳.....	۱.۱۷ مقصود از ناهمسانی.....	
۱۴۳.....	۱.۱۸ دسته بندی ناهمسانی ها.....	
۱۴۴.....	۱.۱۸.۱ روایات طبی.....	
۱۴۵.....	۱.۱۸.۲ منابع اصلی روایات خوراکی ها.....	
۱۴۸.....	۱.۱۹ احکام خوردنی ها.....	
۱۴۹.....	۱.۱۹.۱ مثال هایی برای احکام خوردنی ها.....	
۱۵۲.....	۱.۱۹.۲ تحلیل و بررسی احکام فقهی.....	
۱۵۳.....	۱.۲۰ خواص خوراکی ها.....	
۱۵۳.....	۱.۲۰.۱ مراحل کار در این قسمت.....	
۱۵۴.....	۱.۲۰.۲ سیر تکاملی دانش بشر.....	
۱۵۵.....	۱.۲۰.۳ تحلیل و بررسی روایات خواص خوراکی ها.....	
۱۵۶.....	۱.۲۱ بهشتی و جهنمی بودن میوه ها.....	
۱۵۹.....	۱.۲۱.۱ سند.....	
۱۵۹.....	۱.۲۱.۲ دلالت.....	
۱۵۹.....	۱.۲۱.۳ توضیح.....	
۱۶۲.....	۱.۲۲ دریافت حکمت.....	
۱۶۳.....	۱.۲۲.۱ سند.....	
۱۶۳.....	۱.۲۲.۲ دلالت.....	

۱۶۳.....	توضیح	۱.۲۲.۳
۱۶۵.....	۱.۲۳ مردن دل	
۱۶۵.....	سند	۱.۲۳.۱
۱۶۵.....	دلالت	۱.۲۳.۲
۱۶۵.....	توضیح	۱.۲۳.۳
۱۶۶.....	۱.۲۴ افزایش عقل	
۱۶۷.....	سند	۱.۲۴.۱
۱۶۷.....	دلالت	۱.۲۴.۲
۱۶۸.....	توضیح	۱.۲۴.۳
۱۶۹.....	۱.۲۵ بهشت رفتن و نجات از جهنم	
۱۷۰.....	سند	۱.۲۵.۱
۱۷۰.....	دلالت	۱.۲۵.۲
۱۷۰.....	توضیح	۱.۲۵.۳
۱۷۰.....	۱.۲۶ ازدودن غم و اندوه	
۱۷۱.....	سند	۱.۲۶.۱
۱۷۲.....	دلالت	۱.۲۶.۲
۱۷۲.....	توضیح	۱.۲۶.۳
۱۷۳.....	۱.۲۷ درمان هر دردی	
۱۷۶.....	سند	۱.۲۷.۱
۱۷۷.....	دلالت	۱.۲۷.۲
۱۷۷.....	توضیح	۱.۲۷.۳

۱۹۲.....	نتیجه	۱.۲۷.۴
۱۹۳.....	۱.۲۸ خوردنی‌های بی ضرر.....	
۱۹۵.....	سند	۱.۲۸.۱
۱۹۵.....	دلالت	۱.۲۸.۲
۱۹۵.....	توضیح	۱.۲۸.۳
۲۰۰.....	نتیجه	۱.۲۸.۴
۲۰۰.....	۱.۲۹ انیت کلید درد و درمان.....	
۲۰۱.....	سند	۱.۲۹.۱
۲۰۱.....	دلالت	۱.۲۹.۲
۲۰۱.....	توضیح	۱.۲۹.۳
۲۰۲.....	۱.۳۰ دفع سحر.....	
۲۰۲.....	سند	۱.۳۰.۱
۲۰۲.....	دلالت	۱.۳۰.۲
۲۰۳.....	توضیح	۱.۳۰.۳
۲۰۳.....	۱.۳۱ دور کردن شیطان.....	
۲۰۵.....	سند	۱.۳۱.۱
۲۰۶.....	دلالت	۱.۳۱.۲
۲۰۶.....	توضیح	۱.۳۱.۳
۲۰۸.....	۱.۳۲ دور کردن ارواح.....	
۲۰۸.....	سند	۱.۳۲.۱
۲۰۸.....	دلالت	۱.۳۲.۲

۲۰۸.....	توضیح	۱.۳۲.۳
۲۰۹.....	افزایش منی	۱.۳۳
۲۱۰.....	سند	۱.۳۳.۱
۲۱۰.....	دلالت	۱.۳۳.۲
۲۱۰.....	توضیح	۱.۳۳.۳
۲۱۲.....	پاک کردن معده	۱.۳۴
۲۱۳.....	سند	۱.۳۴.۱
۲۱۳.....	دلالت	۱.۳۴.۲
۲۱۳.....	توضیح	۱.۳۴.۳
۲۱۶.....	نام خدا ضرر را دفع می کند	۱.۳۵
۲۱۷.....	سند	۱.۳۵.۱
۲۱۷.....	دلالت	۱.۳۵.۲
۲۱۷.....	توضیح	۱.۳۵.۳
۲۱۸.....	خوردنی هایی که عامل تقرب به خدا می شود	۱.۳۶
۲۱۹.....	سند	۱.۳۶.۱
۲۱۹.....	دلالت	۱.۳۶.۲
۲۱۹.....	توضیح	۱.۳۶.۳
۲۱۹.....	میوه های مؤمن	۱.۳۷
۲۲۰.....	سند	۱.۳۷.۱
۲۲۰.....	دلالت	۱.۳۷.۲
۲۲۰.....	توضیح	۱.۳۷.۳

۲۲۱.....	۱.۳۸ میوه‌های مقدس و مبارک.....
۲۲۲.....	۱.۳۸.۱ سند.....
۲۲۲.....	۱.۳۸.۲ دلالت.....
۲۲۳.....	۱.۳۸.۳ توضیح.....
۲۲۳.....	۱.۳۹ خوراکی‌های ضد ترس.....
۲۲۴.....	۱.۳۹.۱ سند.....
۲۲۴.....	۱.۳۹.۲ دلالت.....
۲۲۴.....	۱.۳۹.۳ توضیح.....
۲۲۴.....	۱.۴۰ نورانیت دل.....
۲۲۵.....	۱.۴۰.۱ سند.....
۲۲۵.....	۱.۴۰.۲ دلالت.....
۲۲۵.....	۱.۴۰.۳ توضیح.....
۲۲۵.....	۱.۴۱ تسبیح در درون.....
۲۲۶.....	۱.۴۱.۱ سند.....
۲۲۶.....	۱.۴۱.۲ دلالت.....
۲۲۶.....	۱.۴۱.۳ توضیح.....
۲۲۷.....	۱.۴۲ ثواب برای خوردن.....
۲۲۷.....	۱.۴۲.۱ سند.....
۲۲۷.....	۱.۴۲.۲ دلالت.....
۲۲۷.....	۱.۴۲.۳ توضیح.....
۲۲۸.....	۱.۴۳ بطلان نماز.....

۲۲۸.....	سند	۱.۴۳.۱
۲۲۸.....	دلالت	۱.۴۳.۲
۲۲۸.....	توضیح	۱.۴۳.۳
۲۲۹.....	۱.۴۴ منع از مصرف آب معدنی های گوگردی	
۲۲۹.....	سند	۱.۴۴.۱
۲۲۹.....	دلالت	۱.۴۴.۲
۲۲۹.....	توضیح	۱.۴۴.۳
۲۳۰.....	۱.۴۵ افزایش مال و برکت	
۲۳۱.....	سند	۱.۴۵.۱
۲۳۱.....	دلالت	۱.۴۵.۲
۲۳۱.....	توضیح	۱.۴۵.۳
۲۳۲.....	۱.۴۶ دچار شدن به بیماری های سخت	
۲۳۲.....	فلج	۱.۴۶.۱
۲۳۳.....	قولنج	۱.۴۶.۲
۲۳۴.....	جذام	۱.۴۶.۳
۲۳۷.....	پیسی در اثر تغذیه	۱.۴۶.۴
۲۳۸.....	سل	۱.۴۶.۵
۲۴۰.....	۱.۴۷ درمان بیماری های سخت	
۲۴۰.....	درمان سل	۱.۴۷.۱
۲۴۲.....	جذام	۱.۴۷.۲
۲۴۶.....	پیسی	۱.۴۷.۳

۲۴۸.....	وبا	۱.۴۷.۴
۲۵۰.....	۱.۴۸.۱ زیان ماهی برای چشم	
۲۵۰.....	سند	۱.۴۸.۱
۲۵۰.....	دلالت	۱.۴۸.۲
۲۵۰.....	توضیح	۱.۴۸.۳
۲۵۱.....	۱.۴۹.۱ ارفع مسمومیت	
۲۵۱.....	سند	۱.۴۹.۱
۲۵۱.....	دلالت	۱.۴۹.۲
۲۵۲.....	توضیح	۱.۴۹.۳
۲۵۲.....	۱.۵۰.۱ تاکید بر عدد خاص	
۲۵۳.....	سند	۱.۵۰.۱
۲۵۳.....	دلالت	۱.۵۰.۲
۲۵۳.....	توضیح	۱.۵۰.۳
۲۵۳.....	۱.۵۱.۱ خواصی شگفت	
۲۵۴.....	زودتر سخن گفتن بچه	۱.۵۱.۱
۲۵۴.....	ایمنی از سینه پهلو	۱.۵۱.۲
۲۵۵.....	تشکیل پرز معده	1.51.3
۲۵۶.....	خوراک عامل فراموشی	۱.۵۱.۴
۲۵۷.....	رشد و تقویت استخوان و خون سازی	1.51.5
۲۵۸.....	فرزند پسر	۱.۵۱.۶
۲۵۹.....	۱.۵۲.۱ درمان های آسان	

۲۵۹.....	سویق درمان چندین مریضی	۱.۵۲.۱
۲۶۲.....	درمان با شکر	۱.۵۲.۲
۲۶۳.....	درمان خون دماغ با سیب	۱.۵۲.۳
۲۶۴.....	درمان دل درد با گلابی	۱.۵۲.۴
۲۶۵.....	درمان تب با سنجد	۱.۵۲.۵
۲۶۶.....	درمان چشم درد با قارج	۱.۵۲.۶
۲۶۷.....	درمان گوش درد با سداب	۱.۵۲.۷
۲۶۸.....	ازمان‌های خاص برای خوردن	۱.۵۳
۲۶۸.....	سند	۱.۵۳.۱
۲۶۸.....	دلالت	۱.۵۳.۲
۲۶۸.....	توضیح	۱.۵۳.۳
۲۶۹.....	تعارض مضمون روایات با یکدیگر	۱.۵۴
۲۶۹.....	خرما	۱.۵۴.۱
۲۷۰.....	جرجیر (تره تیزک)	۱.۵۴.۲
۲۷۱.....	پیاز	۱.۵۴.۳
۲۷۲.....	نتایج و دستاوردها	
۲۷۴.....	کتابنامه	

مقدمه

طرح مسئله

حدیث میراث آسمانی شریعت اسلام است. این گوهر گران بها در طول صدها سال، سینه به سینه و قلم به قلم، خود را به روزگار ما رسانده و نور افشانی می‌کند. اما در طی این قرون، گرد و غبارهایی بر آن نشسته که باید زدوده شود. این وظیفه بر عهده‌ی حدیث پژوهان است که با چراغ فهم و نقد حدیث، گوهرهای ناب را شناسایی و عرضه کنند. احادیث همانند گنجینه‌ای بزرگ، سرشار از مجموعه‌ای از معارف متنوع و ارزشمند می‌باشند. هر کس به تناسب نیاز خود جرعه‌ای از این آب گوارا را می‌نوشد. در این میان روایات خواص خوراکی‌ها از موضوعات جالب توجه و سودمند است. بخشی از کتب روایی نیز مختص این روایات است. اما وجود برخی ناهمسانی‌ها میان روایات و یافته‌های جدید دانش امروزی، این سؤال را مطرح می‌کند که: چرا برخی روایات، با دانش امروز بشر هماهنگ نیست؟ پاسخ این سؤال را در کجا باید جستجو کرد؟

در پاسخ به این پرسش باید گفت که بسیاری از این مشکلات در زمان صدور احادیث، یعنی زمان حضور معصومان علیهم السلام وجود نداشته است. چرا که در زمان صدور روایت‌ها، مخاطبان اولیه که با سرچشمه صدور حدیث یعنی خود معصومان علیهم السلام در ارتباط بودند، کمتر با مشکل سندی مواجه می‌شدند و در صورت بروز شک و شبهه در امانت‌داری راوی، بررسی مسئله برایشان همانند امروزه دشوار نبوده است. زیرا در صورت امکان به سراغ خود معصومان علیهم السلام می‌رفتند و از امانت راویان و مضمون روایات مطمئن می‌شدند و یا خود معصومان علیهم السلام افراد مورد اطمینانی را معرفی می‌کردند تا مردم به آنان مراجعه نمایند. اما اکنون برای استفاده از حدیث، مسئله‌ی سند روایت، یکی از مسائل مهم دانش حدیث است. چرا که بعضی راویان غیر موثق نیز در میان راویان موثق، قرار گرفته‌اند که باید شناسایی شوند. برای ارزیابی سندی یک حدیث مراحل مختلفی در دانش رجال مشخص شده است. لذا فصلی از این رساله، به نقش و جایگاه سند در این روایات اختصاص خواهد داشت.

مشکل دیگر در زمان ما فهم مضمون روایت است. زیرا به دلیل فاصله‌ی زمانی و تغییر اصطلاحات، فهم دقیق و درست حدیث، نیازمند طی مراحل می‌باشد. اما مضمون روایات نیز برای شنونده‌ی اصلی روشن بوده است. اگر هم شنونده ابهامی داشت، با پرسش مجدد، مشکل حل می‌شد. چرا که شنونده، موضوع صحبت و قرائن همراه جمله را به طور کامل می‌دانسته است. اما وقتی امروزه به سراغ متن این احادیث می‌رویم، بسیاری از قرائن همراه روایت را باید بازسازی کنیم و واژگان و جملات را در همان فضای صدور روایت معنا کنیم. لذا بخشی از این رساله به مباحث فقه الحدیثی مرتبط با روایات خواص خوارکی‌ها اختصاص یافته است.

پدیده‌ی ناخوشایند دیگری که در زمینه‌ی کار با حدیث با آن مواجه هستیم، پدیده جعل و تحریف است. متأسفانه بعضی افراد با انگیزه‌های خاصی، اقدام به جعل حدیث کرده‌اند. این موضوع، کار را برای حدیث پژوهان مشکل کرده است. یعنی باید با توجه به نشانه‌های حدیث جعلی، این سخنان ناصواب را شناسایی کرد تا از کمند سخنان نادرست جا‌علان گریخت.

این‌ها مراحل می‌باشد که برای استفاده از متون حدیثی باید مد نظر قرار گیرد تا برداشت درستی از حدیث صورت گیرد. یعنی کار با حدیث مراحل اساسی و ظریفی دارد و حدیث شناس بصیر باید این‌ها را آموخته و به کار بندد.

علاوه بر این موضوعات، وقتی موضوع خواص خوارکی‌ها در روایات مورد توجه قرار می‌گیرد، مشکل دیگری خودنمایی می‌کند. ناهمسانی میان دانش امروز و روایات دیروز.

از آن جا که موضوع خواص خوارکی‌ها از جمله دانش‌های تجربی است، یعنی بخشی از آن با آزمایش و تجربه قابل درک و نفی و اثبات است، در مواردی میان روایات و این دانش تجربی، ناهمگونی مشاهده می‌شود. حال آیا این روایات جعلی هستند یا توضیح و راه برون رفتی برای این ناهمگونی وجود دارد؟

هدف این رساله بررسی این ناهمسانی از دیدگاه حدیثی است. زیرا بررسی تجربی تخصصی در حیطه‌ی کار این رساله نیست. اما از دیدگاه حدیثی می‌توان بررسی‌هایی انجام داد تا شناسایی حدیث مورد اعتماد و شیوه‌ی تعامل با این دست روایات روشن‌تر شود. همچنین از این جهت که قدم نخست در این جا فهم صحیح روایت است؛ کار اصلی در این رساله تکیه بر فهم صحیح روایت خواهد بود.

موضوع خوراکی‌ها در روایات، جنبه‌های گوناگونی دارد. بخشی از آن حلال و حرام‌ها می‌باشد. بخشی مربوط به بهداشت و سلامت، بخشی درباره‌ی درمان و بخشی نیز خواص و پیامدهای مصرف را بیان می‌دارد. متون روایی قابل توجهی درباره‌ی خوردنی‌ها وجود دارد؛ احمد بن محمد بن خالد برقی (متوفای ۲۷۴ هجری قمری) در کتاب محاسن، روایت‌های خوراکی‌ها و خواص آن‌ها را در ۱۶۳ باب نقل می‌کند.^۱ این ابواب گسترده نشان از توجه ویژه‌ی احادیث به این موضوع دارد. در دیگر کتاب‌های حدیثی مانند: کافی^۲، وافی^۳، بحار الانوار^۴ و وسائل الشیعه^۵، نیز بخشی مربوط به اطعمه و اشربه است. در این کتاب‌ها تنها به نقل روایات اکتفا شده است. تنها علامه مجلسی اقدام به شرح بخشی از این احادیث نموده است.

روایات خواص خوراکی‌ها به طور مستقل، بیشتر به صورت بخشی از روایات طبی مطرح می‌شود. از این رو در کتاب‌هایی مانند طب الائمه علیهم السلام، طب الرضا، طب الصادق، طب الامام الکاظم علیهم السلام، بخشی نیز مربوط به روایات خواص خوراکی‌ها وجود دارد.

در خصوص موضوع ناهمسانی برخی روایت‌های طبی با دانش بشری، شیخ صدوق در کتاب اعتقادات، این موضوع را مطرح کرده و پاسخ کوتاهی به آن می‌دهد.^۶ بعد از ایشان شیخ مفید در تصحیح الاعتقاد، به این موضوع اشاره می‌کند.^۷

در این باب آقای علی نصیری در مقاله‌ای به کلیات مباحث مربوط به احادیث طبی اشاره کرده و قواعدی برای کار با این گونه احادیث ارائه می‌دهد.^۸ آقای مهریزی نیز مقاله‌ای در مورد

^۱ برقی احمد بن محمد، محاسن، ج ۲، ص ۳۸۱.

^۲ کلینی محمد بن یعقوب، کافی، ج ۶، ص ۲۴۲-۴۳۰.

^۳ فیض کاشانی محمد محسن، وافی، ج ۱۹، ص ۲۶۵-۴۶۰.

^۴ مجلسی محمد باقر، بحار الانوار، ج ۶۳، ص ۱۰۸-۴۷۹.

^۵ حر عاملی محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۲۴، ص ۹۹-۴۳۵ و ج ۲۵، ص ۹-۳۸۴.

^۶ ابن بابویه محمد بن علی، اعتقادات، ص ۱۱۵.

^۷ مفید محمد بن محمد، تصحیح الاعتقاد، ص ۱۴۴.

^۸ نصیری علی، تبارشناسی روایات طبی، پژوهشنامه قرآن و حدیث، شماره چهارم، ص ۹۳-۱۱۲.

روایات طبی دارد.^۱ که مباحث سودمندی درباره‌ی این روایات مطرح می‌کند. اما این مقاله‌ها در خصوص موضوع ناهمسانی خواص خوراکی‌ها نبوده و تنها به بخشی از روایات خواص خوراکی‌ها اشاره دارد.

در زمینه‌ی روایات طبی، کتاب‌های فراوانی وجود دارد که به گزارش و شرح روایات طبی می‌پردازد. برخی از آن‌ها عبارتند از:

طب الصادق

طب الرضا

ادویه گیاهی جلالیه، (اقتباس از: طب الرضا و طب الصادق علیهم السلام، تحفه‌ی حکیم مؤمن و

اعجاز خوراکی‌های جزایری) حسین جلالی شاهرودی

الاسلام و الطب، محمد عبد الحمید البوشی

الامام علی الرضا و رسالته فی طب النبوی، محمد علی البار

اولین دانشگاه و آخرین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، رضا پاک نژاد

الآداب الطبیة فی الاسلام، جعفر مرتضی عاملی

شرح طب الامام الرضا علیه السلام، محسن عقیل

طب اسلامی، مصطفی نورانی اردبیلی

طب الامام علی علیه السلام، محسن عقیل

طب الائمة علیهم السلام، عبد الله و حسین ابنا بسطام

طب الائمة علیهم السلام، عبد الله شبر

طب الامام الکاظم علیه السلام، شاکر شبع

الطب النبوی و العلم الحدیث، محمد ناظم نسیمی

الطب النبوی، ابن قیم جوزی

الطب النبوی، ذهبی

الطب النبوی، سیوطی

^۱ مهریزی مهدی، درآمدی بر جایگاه روایات پزشکی، علوم حدیث، شماره ۴۱، ۱۳۸۵، ص ۳۷-۵۸.